

SUPO MU – Jednotné univerzitní konto jako účetní evidence

Petr Výmola

Abstrakt: Systém SUPO má dvě hlavní funkce – z pohledu univerzity slouží jako operativní účetní evidence, z pohledu klientů (jimiž jsou především studenti) slouží jako jednotné konto, které je (v ideálním případě) preferovaným způsobem platby za veškeré služby, poskytované univerzitou. Podstatné je plnění veškerých zákonných požadavků, týkajících se účetnictví a odvádění daně z přidané hodnoty. Studenti naopak oceňují kontrolu nad svými výdaji, jednoduché vkládání peněz, rostoucí počet prodejních míst a na mnoha z nich i jednoduchou identifikaci kartou ISIC.

Klíčová slova: SUPO, operativní účetní identifikace, jednotné konto, pohledávka, kauce, platba, úhrada, daň z přidané hodnoty, záloha, závazek, souhrnný doklad, účetnictví

1. Motivace

Systém úhrad pohledávek za osobami Masarykovy univerzity (zkráceně SUPO MU) byl vytvořen v roce 2006 jako náhrada původního systému Clearing. Motivací bylo vybudovat systém, který by efektivním a zároveň daňově a účetně korektním způsobem dokázal optimalizovat úhrady za placené služby poskytované univerzitou jednotlivým lidem, kteří na ní působí (ať studentům, zaměstnancům či externistům). Jedná se zde o služby typu ubytování na kolejích, tisků a kopírování v počítačových studovnách, drobného prodeje zboží a služeb, soukromých telefonních hovorů, prodeje nápojů a potravin v automatech či stravování v menzách.

Lze vyjmenovat mnoho důvodů, proč tradiční způsoby úhrady nejsou vhodné – od nutnosti manipulovat hotovými penězi přes velké množství transakcí (za jeden kalendářní měsíc proteče systémem SUPO pouze za ubytování přes deset milionů korun) po nutnost realizovat úhrady automatickým způsobem. Masarykova univerzita hledala řešení několik let a výsledkem byl systém Clearing ([1],[3]) a od roku 2006 jeho náhrada, SUPO.

2. Principy systému

Z pohledu univerzity se jedná o operativní účetní evidenci. To znamená, že zatímco v celouniverzitním účetnictví (reprezentovaném systémem firmy Magion) je například vytvořena jedna souhrnná pohledávka, v systému SUPO se nachází rozpis této pohledávky na jednotlivá plnění. Stejná situace se opakuje v případě plateb, kaucí a úhrad – o tom však podrobněji v příslušných kapitolách.

3. Klientské účty

Každá osoba s aktivním (studijním či zaměstnaneckým) vztahem k Masarykově univerzitě může mít vlastní SUPO účet klienta (SUK). Z právních důvodů je nutné nejdříve potvrdit souhlas s podmínkami provozování systému, což je možné provést ve webové aplikaci, a následně tento souhlas stvrdit tzv. faktickým konáním. Faktické konání může mít více podob, v současné době jsou využívány dvě cesty – buď cesta vkladu alespoň 50 Kč na SUK, nebo podepsání dohody o převádění části mzdy ve prospěch SUK.

Na SUK jsou poté shromažďovány jednotlivé příchozí platby, pohledávky, požadavky na kauci a další účetní položky.

Každý SUK má také svůj životní cyklus, reprezentovaný přechody mezi jednotlivými stavy, v nichž se může nacházet. Na počátku je SUK v pasivním stavu, stvrzením souhlasu se dostává do aktivovaného a faktickým konáním poté do plně aktivního stavu. V tomto stavu se účet nachází po většinu svého života. Poté, co klient opustí MU, přechází účet na 3 měsíce do expirovaného stavu, v němž má stále plnou funkčnost pro vyrovnání všech nevyřešených závazků. Pokud během této doby klient opět získá aktivní vztah k univerzitě, přechází účet automaticky do plně aktivního stavu, jinak je na konci období převeden do stavu pasivního.

Z důvodu optimalizace výkonu si každý SUK nese s sebou informace o aktuálních zůstatcích (především celkový kladný zůstatek, celkový použitelný zůstatek a informaci o zbývajících částce k úhradě), které jsou aktualizovány při každém pohybu na SUK – např. při příchodu platby.

4. Platby na účet

Aby byl účet použitelný, musí existovat způsob, jak jej naplnit penězi. Z uživatelského hlediska je možné vkládat na účet peníze převodem z bankovního účtu, požadavkem na pravidelné inkaso, požadavkem na převod ze mzdy, v hotovosti na pokladně či v hotovosti pomocí samoobslužných bankovníků. Zůstatek na účtu může být také zvýšen dobropisováním pohledávky, která se takto může stát přeuhrazenou, či uvolněním kauce.

Po přijetí platby na účet je platba rozdělena na nejvýše tři části, z nichž každá spadá do jedné z kategorií – záloha, závazek a platba přijatá po uskutečnění zdanitelného plnění.

Zálohové platby jsou určeny na budoucí úhrady a je z nich odvedena 19% DPH. Platby přijaté po uskutečnění zdanitelného plnění jsou ihned použity na úhradu pohledávky či kauce, DPH se v tomto případě odvádí podle kategorie DPH (0%, 9%, 19% či nepodléhající zdanitelnému plnění) uhrazované položky. Konečně závazky vyjadřují peníze vrácené klientovi v jiném měsíci, než ve kterém proběhla úhrada původní položky, a jedná se tak o vyjádření dluhu univerzity vůči klientovi.

5. Pohledávky a dobropisy

Pohledávky jsou shromažďovány na klientské účty a představují požadavek na zaplacení určité služby nebo zboží. Každá pohledávka si s sebou nese především informaci o své částce, kategorii DPH, datu zdanitelného plnění, datu splatnosti a zbývající částce k úhradě.

Dobropis představuje požadavek na snížení ceny pohledávky, například z důvodu reklamace tiskové úlohy. Dobropisů se k pohledávce může vázat i více, součet jejich částek však nesmí přesáhnout cenu původní pohledávky. Při přijetí dobropisu se u pohledávky snižuje pouze částka zbývající k úhradě, původní částka pohledávky se nemění. Pokud by se částka zbývající k úhradě měla snížit na menší než nulovou hodnotu, je to signál přeuhrazení pohledávky a rozdílová částka je vrácena klientovi na účet v podobě platby přijaté z dobropisu.

Na základě sestavy všech pohledávek v měsíci se vytváří souhrnná pohledávka v celouniverzitním účetnictví. Účtování pohledávek je záležitostí externích systémů (viz níže).

6. Kauce

Kauce představuje svým chováním podobný typ položky jako pohledávka. Jedná se o zálohu, jejímž prostřednictvím klient požaduje rezervaci služby (například lůžka na kolejích) a která je v případě splnění podmínek (například ubytování se v řádném termínu) klientovi vrácena, čímž vzniká platba přijatá z kauce. V opačném případě, tedy při nesplnění smluvních podmínek, kauce propadá ve prospěch Masarykovy univerzity.

Důležitou vlastností kauce je, že pouze blokuje část zůstatku na klientském účtu, a ovlivňuje tak pouze výši aktuálně použitelného zůstatku. V případě uvolnění kauce se pak disponibilní zůstatek zvýší, v případě propadnutí se sníží celkový zůstatek. Propadnout nebo být uvolněna může pouze celá kauce (respektive, pokud je kauce uhrazena jen z části, celá částka všech jejích úhrad).

Z pohledu účetnictví kauce nepodléhají DPH a neúčtuje se o nich – jedná se pouze o přesun peněz, které stále patří klientovi, z jednoho účtu (myšleno: účtu v účetním systému) na druhý.

7. Platby z účtu

Samozřejmě je nezbytné platby z účtu také vydávat. Jedná se o dva modelové případy – prvním z nich je vrácení zůstatku klientovi (ať bezhotovostním převodem na účet nebo do mzdy, či hotovostně na pokladně), druhým je výdej platby obchodníkovi, který není součástí univerzity. V takovémto případě univerzita nemůže na klientský účet vkládat pohledávky, neboť by se stala sama poskytovatelem služby, je však možné převést část zůstatku ze SUK na účet příslušného obchodníka. Z důvodu efektivity se tak většinou děje jednou měsíčně, hromadnou platbou za všechny uskutečněné prodeje.

8. Odpisy

Pro úplnost si uvedme, že je možné odepisovat promlčené pohledávky (tedy takové, které jsou tři roky po splatnosti, bez reakce dlužníka). Odpis pohledávky se chová podobně jako dobropis, ovšem je možné odepsat pouze celou dosud neuhrazenou část pohledávky.

9. Úhrady

Úhrady jsou tím prvkem, který spojuje příchozí platby na účet a výdajové položky z účtu (pohledávky, kauce, vydané platby).

Principy úhrad jsou následující: každá platba může sloužit k úhradě více pohledávek, kaucí a plateb vydaných, a každá takováto položka může být uhrazena více platbami. Veškeré pohledávky a kauce se uhradují k datu své splatnosti – nikdy dříve, samozřejmě pouze pokud je na účtu dostatečný zůstatek. Není-li tomu tak, pokusí se systém uhradit maximální možnou část. Veškeré pohledávky se, v případě, že na SUK je více pohledávek po splatnosti, uhradují v pořadí dle data splatnosti, v případě shody pak dle data svého vystavení.

V případě, že je ze zálohy uhrazována pohledávka podléhající jiné DPH než základní, 19%, sazbě, je rozdíl mezi odvedenou výší DPH ze zálohy a správnou výší DPH pohledávky nárokován k vrácení.

10. Účetní a zdaňovací období

Každá položka si s sebou nese také dvě základní charakteristiky, nutné ke svému zaúčtování – účetní a zdaňovací období. Zatímco na počátku provozování systému tato dvě období splývala, praxe ukázala, že bude nutné je oddělit. Díky tomu je možné v účetním období přijímat i pohledávky, jejichž zdanitelné plnění nastalo před několika měsíci. Ačkoliv takováto pohledávka s sebou přináší nepříjemnou nutnost vystavení dodatečného daňového přiznání, jedná se stále o lepší alternativu nepřijetí takovéto položky či ruční úpravě jejího data uskutečnění zdanitelného plnění.

11. Souhrnný doklad klienta

Poskytovatel služby musí být schopen zákazníkovi vystavit daňový doklad se všemi náležitostmi podle §26 – 35 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Pro systém SUPO je důležité ustanovení §26, odstavec 2, který umožňuje, v případě poskytování opakovaných plnění, vystavit souhrnný daňový doklad nejpozději do 15 dnů po skončení měsíce, v němž byla zmíněná plnění uskutečněna.

Každého 14. dne v měsíci tedy systém automaticky vytvoří pro každého klienta, který svůj účet SUPO v předchozím měsíci použil, souhrnný daňový doklad – vytvoří jeho hlavičku s předpočítanými souhrnnými údaji a zaznamená k položkám vazbu na tento doklad. Zobrazení dokladu je pak poměrně triviální záležitostí, ačkoliv je nutné poznamenat, že díky rozsahu požadavků, kladených zákonem, je doklad pro běžného uživatele do velké míry nesrozumitelný.

A konečně – hlavičky dokladů spolu tvoří sestavu evidence pro daňové účely – dle §100 výše zmíněného zákona, která slouží ke správnému stanovení daňové povinnosti a sestavení daňového přiznání. Zároveň je možné dle této sestavy kontrolovat již dříve odevzdaná přiznání.

12. Automatizace účtování

Ačkoliv již samotná existence systému sňala velkou část zátěže z účetních Masarykovy univerzity, díky značné diverzifikaci služeb je množství souhrnných dokladů, vytvářených každý měsíc v systému Magion, stále značné. Logickým krokem proto bylo automatizovat i tyto operace.

V současné době je plně funkční automatické účtování plateb přijatých a vydávaných bankou. Těsně před nasazením do ostrého provozu se nachází též automatické účtování úhrad – technicky je již dořešeno, nyní prochází důkladným testováním. Pro zajímavost je možné uvést, že kvůli rozmanitosti poskytovaných služeb a zároveň úhradám pohledávek z různých účetních období je nutné měsíčně vytvořit 200 – 300 takovýchto dokladů. Automatizace této činnosti tedy dokáže ušetřit velké množství času, jehož v kritické době mezi uzavřením účetního období a okamžikem, kdy celý předchozí měsíc musí být zaúčtován (tedy zhruba mezi 15. a 25. dnem v měsíci), není nikdy dost.

13. Externí systémy

Systém SUPO sám žádné placené služby klientům neposkytuje – je to záležitost tzv. externích systémů, které klientovi dodají službu a následně do SUPO pošlou pohledávku, k níž si následně převezmou informaci o úhradě.

Systémy provozované mimo Ústav výpočetní techniky komunikují se SUPO pomocí XML protokolu (více o něm v [1], [2]), ostatní systémy komunikují se SUPO přímo pomocí interního rozhraní.

Důležité je také rozdělování systémů na online a offline. Prvně jmenované jsou klientovi ochotny poskytnou službu jen v případě, že má na účtu dostatečnou částku k její okamžité úhradě. Typická komunikace pak probíhá následovně: klient se identifikuje systému (většinou pomocí čipové karty), systém se dotáže SUPO, zda je na účtu dostatečný zůstatek k úhradě požadované služby, v případě kladné odpovědi a uskutečnění služby pak odešle pohledávku. V případě negativní odpovědi službu odmítne uskutečnit a klient musí nejprve navýšit svůj zůstatek na účtu. Mezi systémy operujícími v tomto režimu patří především služby tisku a kopírování na jednotlivých fakultách a drobný prodej.

Offline systémy jsou naopak ochotny službu poskytovat na dluh, a zasílat pohledávky za veškeré uskutečněné služby za určité období (zpravidla jednou měsíčně). Poté si, s určitou časovou prodlevou nutnou k uskutečnění bankovního převodu, přeberou informace o úhradách. Jedná se především o systém ubytování na kolejích SKM, soukromé telefonie zaměstnanců a v nejbližší době přibude i stravování v menzách.

14. Automatická správa pohledávek

Bohužel platí, že ne každý klient má dobrou platební morálku. Tato skutečnost je nepříjemná zejména u pohledávek za ubytování, které dosahují každý měsíc několikatisícové výše. Má-li tedy klient na svém účtu neuhrazené pohledávky po splatnosti, je mu pravidelně, každé pondělí, zasíláno upozornění na dluh. Pokud ani poté nezareaguje, je možné mu začít posílat oficiální upomínky, po zaslání třetí pak dluh začít soudně vymáhat. Systém umožňuje jak správu e-mailových upozornění a upomínek, tak i sledování platební morálky jednotlivých dlužníků – tedy jinak se postupuje v případě chronických neplatičů a jinak v případě ojedinělého překročení splatnosti o dva dny.

15. Závěr

Zkušenosti z několikaletého provozu ukázaly, že systém SUPO je svými klienty hojně využíván. V současné době má okolo 11 000 aktivních klientů, měsíčně jsou hrazeny pohledávky za více než 10 milionů korun. Správci systému čas od času dostávají dotazy typu: „Kdy konečně bude možné na ... platit přes SUPO?“ Některé z těchto dotazů bývají i ostřeji formulované, což svědčí o skutečnosti, že roztržitost kont po celé univerzitě studentům skutečně nevyhovuje (kupříkladu až donedávna platilo, že každá fakulta měla samostatně provozovaný tiskový systém se samostatným účtem).

Je ovšem též nutné zdůraznit, že s narůstajícím rozsahem služeb narůstá i složitost systému pro klienta – pokud by tedy laskavý čtenář měl v úmyslu realizovat podobný projekt, nelze dostatečně zdůraznit nutnost propagace, vysvětlování a celkové uživatelské přívětivosti.

Závěrem bych rád poděkoval všem bývalým i současným kolegům, neboť SUPO rozhodně není a nemůže být dílo jedné či dvou osob, a popřál stávajícím i budoucím členům týmu, aby se systému dařilo jako doposud.

Literatura

[1] J. Měcháček, J. Ocelka, J. Kohoutková. CPP – A Communication Protocol for Masaryk University Clearing. Proc. of EUNIS 2005. 2005, Manchester (UK)

[2] J. Kohoutková. Od Clearingu k SUPO: historie 2006–2007. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 2008, roč. XVIII, č. 3, s. 11–16.

Kontakt

vymola@ics.muni.cz

Mgr. Petr Výmola
Ústav výpočetní techniky
Masarykova Univerzita
Botanická 68a
602 00 Brno